

## **Ikääntyneiden ohjaaminen teknologian käyttöön**

Yhteiskunnan palvelut ja hoivatyö digitalisoituu. Ikääntyneet käyttävät etenevässä määrin arjessaan erilaista teknologiaa ja hoivatyöntekijät ovat tärkeässä roolissa käytön mahdollistajana. Teknologisten ratkaisujen käyttöönotto vaatii niihin liittyvää ohjausta ja tukea.

Ikääntyneistä 65–74 –vuotiaista 64 % koki tietotekniset taitonsa hyväksi, yli 74-vuotiaista 53 % koki taitonsa välttäviksi ja 2 % huonoksi. Tutkimuksen mukaan teknisten laitteiden ja sovellusten käytön esteenä ikääntyneet kokivat vaikeatajuisen tekstin, laitteen monimutkaisuuden, näppäinten koon sekä kuulo- ja näkövaikeudet. Ikääntyneillä voi olla myös pelkoa teknologiaa kohtaan. (Mielonen ym. 2021.) Uuden oppiminen voi aiheuttaa ikääntyneelle ahdistuksen tunnetta ja avun pyytäminen voi tuntua häpeälliseltä. Vaihtuvat laitteet lisäävät ohjauksen tarvetta ja synnyttävät huolta digitalisaatiosta selviämisestä. Ikääntyneen tunnetilat voivat vaikuttaa opastustilanteiden vuorovaikutukseen vaikeuttaen osapuolten ymmärrystä toisiaan kohtaan, jolloin ohjaustilanteissa vaaditaan ohjaajalta herkkyyttä kuulla ja hyväksyä erilaisia tunteita. (Korjonen-Kuusipuro & Saari 2021.)

Ikääntyneet ovat työpaikoilla ja koulutusjärjestelmissä tapahtuvan koulutuksen ulkopuolella, mutta heiltä kuitenkin edellytetään digitaalisten palveluiden käyttöä. Ikääntyneet tarvitsevat ohjausta ja tukea digitaalisten palveluiden käyttöön, sillä ilman riittävää ohjausta, osa ikäihmisistä on vaarassa jäädä digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden ulkopuolelle. (Rasi & Taipale 2020.) Banbury, Nancarrow & Parkinson (2018) tutkimuksessa nousi esille, että ikääntyneet arvostavat sitä, että he voivat osallistua ryhmätoimintaan kotoa käsin videopuheluiden avulla, kunhan saavat riittävästi oikeanlaista digitukea ja selkeät ohjeet.

Myös hoitotyön ammattilaiset tarvitsevat koulutusta ja opastusta ikääntyneiden asiakkaiden ohjaamiseen (Mielonen ym. 2021). Heidän kliiniseen osaamiseensa tulee sisältyä myös teknologiaosaaminen, jotta voidaan tukea iäkkäiden kotona asumista sekä varmistaa teknologian rooli osana tulevaisuuden terveydenhuoltoa. Hoitotyön ammattilaisten saaman koulutuksen koetaan vaikuttavan teknologian käyttöönoton onnistumiseen niin työntekijöiden kuin asiakkaiden näkökulmasta. (Heinonen, Lindfors & Nygård 2022.)

GerDigiGame -hankkeessa toteutettiin syksyn 2022 aikana haastatteluja, joihin osallistui 21 ikääntyneiden hoitotyön ammattilaista. Tarkoituksena oli kuvata ikääntyneiden hoitotyön ammattilaisten kokemuksia ikääntyneiden asiakkaiden ohjaamisesta teknologian käytössä. Haastattelut toteutettiin fokusryhmähaastatteluina kahden ja viiden vastaajan ryhmissä ja vastaukset analysoitiin induktiivista sisällönanalyysia hyödyntäen (Elo & Kyngäs 2008). Sisällöllisesti samankaltaiset pelkistykset ryhmiteltiin samaan alaluokkaan, jonka jälkeen alaluokka nimettiin koko sisältöä kuvaavalla otsikolla. Muodostuneista alaluokista syntyivät kyselyn tulokset. Ikääntyneiden hoitotyön ammattilaisten kokemusten mukaan ohjaustilanteeseen yhteydessä olevia tekijöitä olivat ohjausosaaminen, ikääntyneiden asenteet, ikääntyneiden toimintakyky, ohjattavan lähtökohdat ja kokemukset ohjaustilanteista.

Ohjausosaamista vastaajat kuvasivat ammattilaisten laaja- alaisena teknologia- ja digitaalisuusosaamisena. Ohjaajan osaamisen on oltava laajempaa ja parempaa kuin ohjattavan. Vastaajat toivat esille, että onnistuneessa ikääntyneen asiakkaan ohjaustilanteessa edetään rauhallisesti ja yksi asia kerrallaan. Ohjaus vaatii kärsivällisyyttä ja ohjattaessa on tärkeää muistaa, että ikääntyneelle asiakkaalle teknologian ja digitaalisuuden käyttö voi olla täysin uutta ja vierasta ja se voi herättää ikääntyneessä monenlaisia tunteita.

Tulosten mukaan ikääntyneiden asenteet koettiin olevan yhteydessä ohjaustilanteeseen. Vastaajat kuvasivat, että ohjaaminen teknologian ja digitaalisuuden käyttöön voi olla haastavaa asiakkaan ennakkoluulojen vuoksi. Etukäteen tehty päätös, että ei voi oppia tai ei ole halukas oppimaan toi haasteita ohjaamiselle. Hoitotyön ammattilaisten kokemuksien mukaan ohjaustilanteeseen olivat yhteydessä myös ikääntyneiden toimintakykyyn liittyvät tekijät. Esimerkiksi ikääntyneiden aistivajaukset, kognitiivisten toimintojen heikentyminen, toimintakyvyn heikentyminen ja muistisairauksien kuvattiin vaikeuttavan ohjaustilannetta sekä asiakkaan uuden oppimista.

Ikääntyneiden hoitotyön ammattilaisten kokemuksien mukaan ohjaustilanteeseen oli yhteydessä ohjattavan lähtökohdat kuten ikääntyneen asiakkaan halu oppia, motivaatio, kiinnostus teknologiaan ja digitaalisuutta kohtaan sekä aikaisempi digiosaamisen taso. Vastaajilla oli erilaisia kokemuksia ikääntyneiden asiakkaiden ohjaamisesta teknologian ja digitaalisuuden käytössä. Vastauksissa nousi esille, että ohjaaminen koettiin mukavana ja mieluisana, vaikka ohjaaminen ei ollut aina helppoa. Ohjaaminen ja ikääntyneiden asiakkaiden uuden oppiminen koettiin merkitykselliseksi sekä tilanteet, joissa ikääntynyt itse pyysi apua teknologian käyttöön ja hoitotyön ammattilainen osasi auttaa ja ohjata sen käytössä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että ikääntyneiden hoitotyön ammattilaiset kokevat tarvitsevänsä laaja-alaista teknologiaosaamista ikääntyneiden asiakkaiden teknologian käytön ohjaustilanteissa. Heidän kokemusten perusteella työntekijöillä tulee olla laaja-alaista teknologiaosaamista, kun asiakkaita ohjataan teknologian käyttöönotossa. Ammattilaiset näkivät koulutusvastuun teknologiaosaamiseen olevan sekä heillä itsellään että organisaatioilla. Ikääntyneen asiakkaan ohjaustilanteessa huomioitavia asioita olivat ohjattavan toimintakyky sekä ohjaajana toimivan ammattilaisen taito pysyä rauhallisena ja edetä yksi asia kerrallaan. Myös ikääntyneen kiinnostus ja motivaatio oppia teknologiaa edesauttoi ohjaustilanteen onnistumista ja teknologian käyttöönottoa.

GerDigiGame – Ikääntyneiden hoitotyön digitaalinen oppiminen –hankkeen päätavoitteena on lisätä ikääntyneiden hoitotyössä työskentelevien ammattilaisten ja tulevien ammattilaisten digiosaamista. Hankkeessa luodaan pelillisyyttä hyödyntävä oppimisympäristö kohderyhmän digitaitojen vahvistamisen tueksi. Hanke on Tampereen ammattikorkeakoulun ja Tampereen seudun ammattiopiston yhteishanke. Hanke on ESR-rahoitteinen. Hankkeen nettisivut:

[GerDigiGame | Tampereen korkeakouluyhteisö \(tuni.fi\)](https://gerdigigame.fi/)

Kirjoittajat  
Milka Erkkilä  
TtM, sh, RAI-kouluttajien kouluttaja  
Päätoiminen tuntiopettaja  
TAMK

Heidi Valtatie  
TtM, sh, muistihoitotyön asiantuntija, psykoterapeuttikoulutettava  
Lehtori  
TAMK

#### Lähteet

Banbury, A., Nancarrow, S., & Parkinson, L. 2018. Telehealth interventions delivering home-based support group videoconferencing: systematic review. *J Med Internet Res* 20 (2).

Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62 (1), 107-115.

Heinonen, T., Lindfors, P. & Nygård C-H. 2022. Etäkotihoitotyön sisältö ja kuormittavuus sekä mahdollisuudet työurien pidentäjänä. *Gerontologia* 36(2), 128-142.

Korjonen-Kuusipuro, K. & Saari, E. 2021. Huolta, ärsyyntymistä, pelkoa ja ahdistusta. Ikääntyvien kielteiset tunteen digitalisaatiossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 86 (4), 371–382.

Mielonen, J., Saranto, K., Kuusisto, H., Kemppi, A. & Kinnunen, U-M. 2021. Ikääntyvien näkemyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisistä palveluista. *Gerontologia* 35 (1), 3–12.

Rasi, P. & Taipale, S. 2020. Tuki, ohjaus ja koulutus – ikääntyneet digitalisoituvassa mediayhteiskunnassa. 2020. *Gerontologia* 34 (4), 328–332.